

Enthousiasme over het conceptcurriculum

MARKUS ALTENA DAVIDSEN

Hartverwarmende de reacties op de eerste conceptversie van het kerncurriculum L&R. Daar werden we blij van! Graag doen we dan ook verslag van de feedback die we kregen en hoe we daarmee aan het werk zijn.

In de eerste conceptversie van het kerncurriculum Levensbeschouwing en Religie (L&R) hebben we een *kenmerk* van het kerncurriculum gemaakt en een voorstel gedaan voor een *raamwerk*. Verder hebben we drie *scenario's* beschreven voor de invoering van het kerncurriculum.

Karakteristiek

We hebben L&R beschreven als een vakgebied dat levensbeschouwelijke en religieuze geletterdheid bevordert en bijdraagt aan de school als oefenplaats voor burgerschap en brede persoonsvorming. Centraal staat het vermogen om levensbeschouwing en religie vanuit zowel een buiten- als een binnenperspectief te kunnen benaderen.

Raamwerk

We hebben voorgesteld het kerncurriculum in twee domeinen te verdelen:

- *geestelijke stromingen*, met als overkoepelende leerdoel dat leerlingen de belangrijkste religieuze en levensbeschouwelijke tradities in Nederland en de wereld onderzoeken.
- *levensbeschouwelijk burgerschap*, met als overkoepelende doel dat leerlingen de plaats van religie en levensbeschouwing in de diverse samenleving onderzoeken en zich tot levensbeschouwelijke diversiteit leren verhouden.

Scenario's

We onderscheiden drie scenario's voor de invoering van het kerncurriculum:

- binnen een vak godsdienst of levensbeschouwing, binnen een nieuw te ontwikkelen vak levensbeschouwing en religie.
- als schoolbreed aandachtsgebied.

Eerste adviesronde

Voorop staat, dat alle groepen binnen het levensbeschouwelijk onderwijsveld betrokken zijn bij de ontwikkeling van het kerncurriculum. In overleg met de partners in LERVO heeft de curriculumwerkgroep daarom advies ingewonnen van drie groepen collega's: leraren uit het voortgezet onderwijs, opleiders en wetenschappers van hogescholen en universiteiten, en adviseurs en bestuurders bij de profielorganisaties. Met VDLG-bestuurslid Kevin Reuter organiseerden we in januari drie online focusgroepen (een voor het vmbo en twee voor het havo/vwo). Juliëtte van Deursen, voorzitter van het Vakdidactisch meesterschapsteam L&R, bracht in februari vertegenwoordigers van hogescholen en universiteiten bij elkaar voor een adviesmiddag aan de TST in Utrecht. In totaal namen 11 vo-docenten en 17 opleiders en wetenschappers deel aan de adviesgesprekken. Verder werden alle 21 partners in LERVO uitgenodigd schriftelijk te reageren. Schriftelijk of tijdens de overleggen ontvingen we advies van 19 partners.

Hoofdpunten uit de adviezen

Allereerst spreekt men zijn waardering uit voor het werk van de curriculumwerkgroep. Iemand noemt het curriculum zelfs "inhoudelijk zorgvuldig, didactisch doordacht en democratisch geïnspireerd". Er is waardering voor zowel de inhoud van het curriculum als de zorgvuldige inrichting van het proces. Docenten benadrukken het belang voor de status van het vak(gebied). Profielorganisaties geven aan dat op deze manier een gemeenschappelijk basis is gevonden die zowel past bij de levensbeschouwelijke identiteit van protestants, katholiek, reformatisch en islamitisch onderwijs, alsook bij de actief-pluriforme opdracht van het openbaar onderwijs. Tegelijkertijd wordt ook een aantal aandachtspunten die verheldering of aanpassing behoeven genoemd.

Theologisch perspectief

Meestal vindt men de kennisinhoud en de analysevaardigheden duidelijk beschreven, maar missen een aantal partners en veel opleiders aandacht voor de ontwikkeling van de levensbeschouwelijke of religieuze identiteit van de leerling. Dit is het belangrijkste aandachtspunt in de adviezen. Wat men vindt ontbreken wordt met verschillende termen aangeduid: een theologisch of religieus perspectief, persoonsvorming, godsdienstpedagogiek, of vragen over het transcendent, het heilige en God. Hiermee wordt niet noodzakelijkerwijze de inleiding in een specifieke traditie bedoeld. Het kan

"Inhoudelijk zorgvuldig, didactisch doordacht en democratisch geïnspireerd"

ook gaan om de ontwikkeling van sensibiliteit voor het transcendent in het algemeen.

In andere adviezen klinkt het tegenovergestelde: we kunnen niet aannemen dat mensen zinzoekende wezens zijn. Voor het vakgebied L&R kun je niet zomaar persoonsvorming (of subjectificatie) gelijkstellen aan levensbeschouwelijke vorming. Persoonsvorming in de zin van onderwijsfilosoof Gert Biesta betekent, dat leerlingen zich steeds zelfstandiger en bewuster tot de leerstof en de wereld leren verhouden. Mogelijk ontwikkelen ze een levensbeschouwelijke of religieuze identiteit (verder), maar er mag ook ruimte zijn voor leerlingen die op persoonlijk vlak agnostisch, onverschillig of kritisch tegenover religie staan.

Als curriculumwerkgroep trekken we de conclusie dat we onduidelijk zijn geweest over de vraag of de karakteristiek betrekking had op het hele *vakgebied* L&R of alleen op het *kerncurriculum* L&R. In de volgende versie zullen we een karakteristiek maken van zowel het vakgebied als het kerncurriculum en dat duidelijker

uitwerken. Een ieder die ons op deze punten heeft geadviseerd, wordt uitgenodigd met ons mee te denken.

Terminologie

De terminologie in de karakteristiek kan duidelijker. Het is nu onvoldoende duidelijk hoe termen als geestelijke stromingen, religie en levensbeschouwing zich tot elkaar verhouden. Ook het gebruik van de term ‘levensbeschouwelijk burgerschap’ roept vragen op. Dit begrip wordt niet door OCW en SLO gebruikt (hoewel het conceptcurriculum die indruk kan wekken). Het wordt wel in de wetenschappelijke literatuur en door Verus gebruikt, maar in een andere betekenis. Wellicht is het beter deze term te vermijden. In ieder geval is het advies de bijdrage van het kerncurriculum L&R aan burgerschap in te bedden in de bredere discussie over burgerschap. We zullen overwegen of we een domeinindeling kunnen maken die niet aan de begrippen geestelijke stromingen en levensbeschouwelijk burgerschap vasthangt. Verder zal de volgende versie voorzien worden van een begrippenlijst met definities van de belangrijkste begrippen.

Vmbo

Een deel van de opleiders merkt op dat de karakteristiek vanuit de havo-vwo-leerling lijkt te zijn geschreven en oppert te differentiëren tussen vmbo en havo/vwo. De vmbo-docenten daarentegen staan erop dezelfde doelen te hanteren als voor havo/vwo, want juist door veel te eisen neem je het vmbo serieus. Overigens maakt SLO bij de kerndoelen geen onderscheid tussen vmbo en havo/vwo. Dat zullen wij dus ook niet doen.

De scenario's: vak of aandachtsgebied

Op de scenario's is uiteenlopend gereageerd. Docenten en opleiders zijn bezorgd dat een scenario waarin het kerncurriculum over meerdere vakken verspreid wordt, bestuurders in het bijzonder onderwijs zou kunnen verleiden om het vak godsdienst/levensbeschouwing af te schaffen. Verus, VGS en ISBO laten echter weten, dat men voor het bijzonder onderwijs alleen het scenario relevant acht waarin het kerncurriculum is opgenomen in een zelfstandig vak godsdienst/levensbeschouwing.

Hoe nu verder?

De curriculumwerkgroep is bezig met een tweede conceptversie van het kerncurriculum en verwacht deze in de loop van de zomer te presenteren aan het veld. Hierin zal de karakteristiek worden herzien en beschreven op het niveau van zowel vakgebied als kerncurriculum. Verder zullen we voor het kerncurriculum kerndoelen formuleren die aansluiten bij de werkwijze van SLO. We hopen in het begin van het nieuwe schooljaar op onze collega's een beroep te mogen doen om op deze tweede versie weer advies te geven.

Literatuur

Davidson, Markus. 2026. "Nieuwe ontwikkeling in de herziening van het curriculum." *Narthex. Vakblad voor levensbeschouwing en educatie* 26(1), 33-34.

De stuurgroep van Expertisecentrum LERVO heeft een curriculumwerkgroep de opdracht gegeven een algemeen vormend kerncurriculum Levensbeschouwing & Religie (L&R) te ontwikkelen voor alle scholen in het voortgezet onderwijs. Dit curriculum moet aansluiten bij de maatschappelijke behoefte en op de wettelijke verplichting van scholen om aandacht te besteden aan geestelijke stromingen en burgerschap.

Met de partners in LERVO is afgesproken dat de werkgroep twee keer een conceptversie van het curriculum voorlegt aan het veld voor advies. De eerste conceptversie was op 19 december 2025 gereed en werd in januari voorgelegd aan het onderwijsveld. De tweede conceptversie komt deze zomer en wordt dan in september voorgelegd voor advies. De verwachting is, dat het kerncurriculum eind 2026 formeel door de stuurgroep van LERVO kan worden vastgelegd.

De conceptversie van het kerncurriculum is te lezen op de site van Lervo: www.lervo.nl

Leden curriculumwerkgroep: Markus Altena Davidson (vz.), Anja Kruithof, Jan Bollemaat en Gijs van Gaans.

Vragen of advies?

Heb je een vraag of advies? Neem contact op met het Expertisecentrum LERVO via info@lervo.nl

Markus Altena Davidson is docent godsdienst-sociologie aan de Universiteit Leiden en projectleider curriculum bij LERVO.

Markus Davidson

Narthex

vakblad voor levensbeschouwing en educatie

Rechten

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprerecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Colofon

Narthex is een uitgave van de Vereniging voor Docenten Levensbeschouwing en Godsdienst (VDLG).

De redactieleden zijn in hun journalistieke werkzaamheden onafhankelijk.

Hoofd-redactie

Chantal de Fretes

Eind-redactie

Gemme Burger

Tanneke de Mol

Anja Kruithof

Redactie-secretaris

Sacha van der Zande

Adviesraad

Juliëtte van Deursen, Kamel Essabane, Gijs van Gaans, Myriam Italiaander, Raj Lachhusing, Jan Marten Praamsma, Arwin van Wilgenburg, Hannah Visser.

Opmaak

Ria von Hout | RiArrange.nl

Omslagfoto

Gabe Pierce / Unsplash

Druk

Tuijtel

Uitgever

VDLG

Administratieve en financiële ondersteuning

Verus

Administratie- en redactieadres

Narthex, Postbus 381, 3440 AJ Woerden.
T: (0348) 744 101, E: narthex@verus.nl.

Advertentieopgave Narthex

Postbus 381, 3440 AJ Woerden.
Contactpersoon: Marcel Elsenaar,
T: (0348) 744 101, E: narthex@verus.nl.

Opname van advertenties is mede onderworpen aan goedkeuring van de uitgever.

Abonnementen en prijzen

€ 12,50 voor een los nummer. Bij een lidmaatschap van de VDLG zit het jaarabonnement (4 nummers per jaar) inbegrepen. Zie voor meer informatie vdlginfo.nl.

natureOffice.com/NL-077-305526

